

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ OSMANLI-MACAR DOSTLUK İLİŞKİLERİ

Ottoman And Hungarian Amity In The Period Of The Second Abdülhamid

Dr. Bayram NAZIR*

ÖZ

Osmanlı Devleti ile Macaristan arasındaki ilişkilerin tarihi oldukça eskidir. İki ülke arasında ilişkiler 18 ve 19 yüzyıllarda dostane bir şekilde gelişti. 19. Yüzyılın sonlarına doğru II. Abdülhamid döneminde iki ülke arasındaki dostluk ve işbirliği daha da gelişti. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşında Macaristan'da Osmanlılar lehinde gösteriler yapıldı.

1878 yılında Macaristan'a giden Osmanlı heyeti büyük ilgi gördü. Gitti her şehir ve kasabada olağanüstü bir şekilde karşılandı. Daha sonraki yıllarda Macar şehirlerinden olan Debrecen halkı Sultan II. Abdülhamid'e sunulmak üzere bir taç yaptılar. Yapılan tacın üzerinde Osmanlı hilali bulunuyordu. 1880 yılında Macaristan'da meydana gelen sel baskımında zarar görenlere Osmanlı Devleti yardım elini uzattı. Özellikle Szeged halkı için İstanbul'dan para gönderildi. Abdülhamid, Kanuni Sultan Süleyman'ın Budin'i fethi sırasında ganimet olarak alıp İstanbul'a getirdiği 34 adet ilmi ve tarihi eseri Macaristan'a iade etmiştir.

Anahtar Sözcükler: Peşte, Şeyh Süleyman Efendi, II. Abdülhamid, Debrecen, Mehmed Tefvik

ABSTRACT

History of amity between Ottoman empire and Hungarian is very old. Relations between two countries developed in a friendly way in the 18th and 19th centuries. Towards end of the 19 century, collaboration between countries in the period of the second Abdülhamid developed more. There were a serie of demonstrations in favour of Ottoman empire in 1877-78 Ottoman- Russian war. Committee, who went to Hungary, drew great interest in 1878. Wherever they visited, they were welcomed extraordinarily. In later years, Peoples of Debrecen, one of Hungarian cities, made a crown in which was carved Ottoman crescent to present to II. Abdülhamid. In 1880 Ottoman empire gave a helping hand to the people damaged in flood in Hungary. Money was particularly sent People of Szeged from Istanbul. Abdülhamid gave back 34 scientific and historical pieces which were brought by Soliman I The Magnificent as booty in the seizure of Budin

Key Words: Peste, Seyh Suleyman Efendi, Abdülhamid II, Debrecen, Mehmed Tefvik

Osmanlı Devleti ile Macaristan arasında sıkı dostluk ilişkilerinin kurulduğu tarihi bir gerçektir. Osmanlı Devleti, kendisine sığınan Macar Kralı Thököly Imre (1657-1705), Rakoczy Frenc (1676-1735)¹ ve Lajos Kossuth'u (1802-1894)² misafir etmiş ve adı geçen kral ve halkına üstün misafirperverlik örneği göstermiştir. İki ülke arasındaki dostluk ve güvene dayalı ilişkiler, II. Abdülhamid (1877-1909) döneminde de derinleşerek devam etmiştir.

* Gümüşhane Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü Öğrt. Üyesi.

¹ Her iki Kralın Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla ilgili olarak bkz. Türk-Macar Kültür Münasebetleri Işığında II. Rakoczi Ferenc ve Macar Mültecileri Sempozyumu, (31 Mayıs-3 Haziran 1976), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, (İstanbul 1976).

² Kossuth'un Osmanlı Devleti'ne ilticasıyla ilgili olarak bkz. Bayram Nazır, *Osmanlı'ya Sığınanlar Macar ve Leh Mülteciler*, İstanbul 2007.

1870 yıllara doğru Avrupa'da giderek artan Türkoloji çalışmalarına Macarlar da katılmış, bunlardan ünlü gezgin ve Şarkiyatçı Vambery Armin (1832-193) Sultan II. Abdülhamid tarafından kabul edilmiştir³. 1876 yılında Osmanlı Devleti Sırp'lara karşı Aleksinaç zaferini kazanınca, bu komşularıyla toprak sorunu olan Macarlar, çoğu üniversite gençlerinden oluşan bir dostluk heyetini İstanbul'a göndererek Serdar Abdülkerim Paşa'ya değerli bir kılıç armağan etmişlerdi⁴.

Abdülkerim Paşa'nın Sırp'lara karşı kazandığı başarılar Macar kamuoyunda sevinçle karşılanmıştı. Nitekim 12 Kasım 1876 tarihli Macar Gazetesi "*Vasarnapi Uysag*" Osmanlı-Sırp savaşında başarı gösteren Türk ordusunu ve yetenekli komutanlarını övücü yazılar yayımlanmıştı. Bu yazılardan birinde Serdar Abdülkerim Paşa hakkında şöyle denmekteydi: "*Daha önce Harbiye Vekili olan, Türk Ordusunun Başkomutanı Abdülkerim Paşa az bulunan mert asker, öğrenimi, yeteneği, soylu karakteri onu Türk ordusunun diğer personeli arasında yüksek bir yere çıkarmaktadır. Askeri yeteneğini, özellikle strateji yeteneğinin kanıtları sadece bu savaşta değil Kırım Savaşı ve 1856 yılında Ömer Paşa'ya yardım için Karadağ'a gittiği zaman da göstermiştir. Yaşlı olmasına rağmen her türlü sıkıntıyı askerleriyle paylaşıyor, çadırda kalıyor, subaylarıyla yemek yiyor ve onlarla birlikte büyük sıkıntılara katlanıyordu.*"⁵

Diğer taraftan Sırbistan'dan kaçan bazı Macarlar, Osmanlı Devleti'ne karşı isyan eden Sırp'lara karşı savaşmak istediklerini Babıali'ye iletmişler ve bu konuda kendilerine kolaylık gösterilmesi ricasında bulunmuşlardı⁶. Yine 1875 Hersek isyanı karşısında Osmanlı Devleti'nin kazandığı başarı Budapeşte'de büyük sevinçle karşılanmış ve başkentte gösteriler düzenlenmişti⁷. 1877-78 Osmanlı Rus harbinde yaralanan Türk askerleri lehinde Macar talebeleri Budapeşte'de bir gösteri düzenlemişler ve Osmanlı Devleti'ne duydukları saygı ve sevginin bir ifadesi olarak Türk konsolosluğu önünde bir fener alayı tertip etmişlerdi⁸. Aynı şekilde 93 Harbi'nin başlaması üzerine Macar Üniversite öğrencileri Peşte'deki Türk sefaretini ziyaret etmişler Peşte'de ve Viyana'da Osmanlı Devleti lehine miting tertip etmek istediklerini bildirmişlerdir⁹.

Osmanlı Devleti adına düzenlenen gösteriler zamanla bütün Macaristan'a yayıldı. Bu gösteriler arasında en anlamlı olanlardan bir de Macar Yazar ve Sanatçılar Derneği'nin düzenlediği konser idi. Türk ordusundaki yaralı askerler adına düzenlenen konser, seçkin bir topluluğun katılımıyla Hungaria Hotel'de 6 Kasım 1876'da yapıldı¹⁰.

³ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, c.VIII, Ankara 1983, s.545.

⁴ Cemil Öztürk, "113 Yıl Önceki Bir Türk Heyeti'nin Macaristan Gezisi", *Tarih ve Toplum*, Kasım 1990, c.14, sayı, 83, s.52.

⁵ BOA, HR. TO., Dosya No: 331; Gömlek no: 7; Yücel Namal, *Türk-Macar İlişkileri*, s. 71, İstanbul 2009.

⁶ BOA, HR. SYS., Dosya No:213, Gömlek No: 5.

⁷ BOA, HR. SYS., Dosya No; 160, Gömlek No: 11.

⁸ BOA, HR. SYS., Dosya No; 176, Gömlek No: 3.

⁹ BOA, HR. SYS., Dosya No; 176, Gömlek No: 4.

¹⁰ Namal, *Aynı eser*, s.81.

İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerine en güzel örneklerden bir de 1878 yılında yaşandı. Nitekim bu yılda bir Türk heyeti Macaristan'ı ziyarete gitmiş ve bu heyete Macaristan'da büyük ilgi gösterilmişti.

Türk heyetinde şu isimler bulunuyordu: 1-Heyetin Başkanı Şeyh Süleyman Efendi, İstanbul'da Özbekler Şeyhi dergâhı postnişini ve Buhara Emiri'nin kapı kethüdası idi. Meclis-i Muhacirin-i Çerakis ve Meclis-i Meşayih azalarındandı. Farsça ve Türkçe edebiyata vakıf, alim ve fazıl bir kişi idi. 2-Hoca Mehmed Efendi, Padişah iradesiyle beş yıl boyunca, kütüphanelerin tanzimiyle görevlendirilmişti. 3-Abdülbaki Efendi, Mısırlı Sami Paşa olarak da bilinir ve eski Maarif Nazırı idi. 4-Hüsnü Bey, Meclis-i Mebusan azasındandı. 5-Mehmed Muhlis Efendi, Mekteb-i Sultanı Dahiliye Müdürü idi. Tıbbiyeyi bitirip doktor olmuş ve ülkesinin değişik yerlerinde doktorluk yapmış ve bu görevlerden dolayı madalya almaya hak kazanmıştı. Macaristan'dan İstanbul'a gelen Macar heyetinin de mihmandarlığını yapmıştı. 6-Ahmed Fazıl Efendi, Mekteb-i rüştiye ve askeriye de Arapça, Mekteb-i Sultanı'de hukuk hocalığı yapmıştı. 7-Raif Bey 8-Mehmed Şemseddin Bey 9- Hasan Efendi 10- Ragıb Murat Bey, kendisi Macaristan gezisi sırasında yaptığı Fransızca konuşmalarla tanındı. 11-Mehmed Nuri Reşat Bey, gezinin tertip edildiği yıl 20 yaşındadır ve Fransızca konuşmalarıyla bilinirdi. 12-Ali Rıza Bey 13-Mehmed Ali Cevat Bey 14-Esad Bey, Berlin sefreti ikinci ataşeliği yapmıştı. 15-Mehmet Tevfik, önce Muhbir'de havadisler yazmağa ve gazetenin tashihiyle ilgilenmeye başladı. Bir ara Bursa valisinin isteği üzerine Bursa'da *Hüdavendigâr* adında bir yerel gazete çıkardı. Daha sonra *Asr* adında politik bir gazete çıkardı. Bir süre sonra Basiret gazetesinde yazmaya başladı ve çeşitli memuriyetlerde bulundu¹¹.

Türk heyetinin yola çıkışı Macaristan'a telgrafla bildirildi. İstedikleri gibi bir karşılama yapmaktan korkan Macarlar, Avusturya'nın heyetin gidişini engelleme için girişimde bulduklarını öğrendiler. Osmanlı hükümeti, Avusturya'ya ziyaretin resmi olmadığını, üyelerin kendi iradesiyle yola çıktığını, yeni Türk anayasasının kişisel özgürlükleri güvence altına aldığını, hükümetinde buna uymak zorunda olduğunu dolayısıyla dostluk heyetinin geri çağrılmayacağını bildirdi. Osmanlı hükümetinin devreye girmesiyle sorun çözüldü. Bundan sonra Macarlar, 40 kişilik bir heyet oluşturup maddi sorunlarını çözdüler. Türk heyetini karşılamak ve konuk etmek için ne gerekiyorsa sağladılar¹².

Osmanlı Heyeti, 19 Nisan 1877 Cuma günü İstanbul'dan gemiyle hareket etmiş ve ertesi günün sabahı Varna'ya ulaşmıştı. Varna'dan hareket eden heyet, akşam on civarında Rusçuk'a varmış ve istasyonda Serdar-ı Sabık Abdülkerim Paşa, Ahmed Eyüp Paşa, Tuna eski valisi Sadık Paşa tarafından karşılanmıştı. Rusçuk'tan sonra Yergöğü'ne ulaşmışlar ve oradan da halkın kendilerini izlemek için kale burçlarına kadar çıktığı Vidin'e hareket etmişlerdi¹³.

¹¹ Öztürk, *aynı makale*, s. 53. Ebubekir Sofuoğlu, "Abdülmecid ve Macar Mülteciler", *Tarih ve Toplum*, Kasım 2001, c.36. sayı 215, s. 41-42.

¹² Öztürk, *aynı makale*, s. 52.

¹³ Öztürk, *aynı makale*, s. 52; Sofuoğlu, *aynı makale*, s. 42.

Peşte Şehbenderi'nin İstanbul'a gönderdiği raporda Türk heyetinin Macaristan'da nasıl büyük bir ilgi ve alaka ile karşılandığı tafsilatlı bir şekilde anlatılır. Şehbender'in yazdıklarına göre, Türk heyeti Orsova'dan Peşte'ye kadar bütün şehir ve kasabalarda olağanüstü bir hürmet ve saygı ile karşılandı. Osmanlı heyetini taşıyan tren Peşte'ye yaklaştığında şehrin bütün ahalisi izdiham içerisinde heyetin şehre girişini izledi. Macaristan'da hiçbir hükümdara böylesine saygı ve sevgi gösterilmemiştir¹⁴. Şehbender'in bu son ifadesindeki bilgiyi abartılı olabileceği düşüncesiyle ihtiyatla karşılamak gerekir. Fakat, Türk heyetine gösterilen sevgi ve heyecanı belirtmek için Şehbender'in böylesi ifadeleri seçmesi, heyetin Macaristan'ı ziyaretinin bu ülkede meydana getirdiği olumlu tesirleri anlamamız bakımından önemlidir.

Türk heyeti onuruna, Bazyaş, Temeşvar, Szeged ve Kiskun'da ziyafetler tertip edildi¹⁵. Heyet, Turna ve Orsova üzerinden Osmanlı heyetinin Macaristan'a gelişinden hiç hoşlanmayan Slavlarında bulunduğu Bazyaş'a gelmişlerdi. Bazyaş ahalisinin yarısı Macar, yarısı Slav idi. Halkın "*sizi trenle değil, başımızla götürceğiz*" diyerek karşıladıkları Osmanlı heyeti, Bazyaş'tan sonra "*vatanımıza hoş geldiniz kardeşlerimiz*" haykırışıyla karşılandıkları Temeşvar'a ulaştılar. Temeşvar'da "*Türkler gelmeyecek*" diyerek propaganda yapılmışsa da bu girişim etkili olmamış ve heyeti büyük bir kalabalık karşılamıştı. Halk o kadar yoğun bir ilgi göstermiştir ki heyetin çay içtikleri konağın camları kalabalıktan kırılacak hale gelmişti¹⁶.

Heyet, nüfusu yetmiş bin olan Szeged'e girdiğinde şehir halkı, misafirleri için müzikli bir gösteri hazırladı. Aynı zamanda sokaklarda meşaleler yakıldı. Heyeti karşılamak için kırk bin kişi toplandı. Toplanan kalabalık, heyetin tren istasyonundan ikamet edecekleri otele kadar bindikleri arabaların atlarını sökerek kendileri çektiler. Heyette bulunan Şeyh Süleyman Efendi'ye halk büyük ilgi gösterdi. Şehbender'in yazdıklarına göre kadın erkek bir çok kişi Süleyman Efendi'nin elini öpmek için onun etrafında toplandı¹⁷. Szeged'de kilise, mektep ve kütüphaneler gezildi. Hınca hınç dolu kilisede Hoca Mehmed Efendi bir konuşma yaptı¹⁸.

Peşte Şehbenderi raporunda Türk heyetinin karşılanması hakkında ilginç bilgiler verir. Onun verdiği bilgilere göre, 1876 yılından önce özel konağını İmparator Fransuva Jozef'e bile tahsis etmeyen Baron Dukaric, Türklerin kendi misafiri olduklarını söyleyerek onlara konağında özel bir ziyafet verdi¹⁹. Şehbender'in verdiği bilgiye göre Türklere gösterilen bu sıcak karşılamının Osmanlı Devleti'nin daha birkaç sene önce Macar mültecilerine gösterdiği misafirperverlikle yakın ilgisi vardır. Osmanlı Sultanı, Macarları düşmanlarına karşı korumuş ve onları himayesi altına almıştı. Şimdi,

¹⁴ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

¹⁵ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

¹⁶ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775; Sofuoğlu, *aynı makale*, s. 42.

¹⁷ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

¹⁸ Sofuoğlu, *aynı makale*, s. 42.

¹⁹ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

Macarların Osmanlı Devleti'nde gördükleri yakın ilgi ve alakanın bir nişanesi olarak Osmanlı heyetine ilgide kusur göstermeme gayreti içerisinde oldukları anlaşılmaktadır²⁰.

Türk heyeti, Temeşvar, Szeged ve Kiskun ziyaretlerinden sonra Peşte'ye hareket etti. Misafirleri taşıyan tren Peşte'de son durağa vardığında, buradan heyetin kalacağı Hungarya Oteli'ne kadar caddelerde tahminen yüz bin kişi toplanmıştı. Misafirlerini karşılamak için sadece halk sokaklarda değildi. Aynı zamanda hükümet üyeleri, milletvekilleri ve gazete muhabirleri de Türk heyetini karşılayanlar arasında idiler. Türk heyetine halkın gösterdiği ilk tepki yüksek sesle "*çok yaşa, çok yaşa*"²¹ tezahüratı oldu. Bu arada istasyonda Türkçe ve Macarca hazırlanan iki nutuk okudundu. İstasyondan Hungarya Oteli'ne kadar heyetin geçeceği caddeler ve cadde üzerinde bulunan binalar çiçeklerle süslendi. Türk heyetini kalacakları otele kadar takip eden bu büyük kalabalık, misafirlerine otelde de büyük ilgi gösterdiler. Hatta, Türk heyeti kaldığı otelin balkonuna çıkarak buradan halkı tekrar selamladı. Şehbender'in yazdıklarına göre, bütün bu gösterilere hiçbir polis ve hükümet üyesi müdahale etmedi²².

Türk heyeti, Peşte'de kaldığı her gün, Macarlar tarafından ziyafetlere davet edildi. Aynı zamanda, misafirlerin onuruna balo, konferans ve eğlenceler tertip edildi. Bu arada heyette yer alan talebeler, bazı okul ve müzeleri ziyaret ettiler ve bu ziyaretler sırasında görevliler tarafından büyük ilgi ve alaka ile karşılandılar. Türk heyetine sadece Peşte'te yaşayan halk değil, aynı zamanda ülkenin diğer illerinde yaşayanlar da Peşte'ye telgraf çekerek misafirlerine olan sevgilerini ilettiler²³.

Bu arada, Şeyh Süleyman Efendi'ye Szeged'de olduğu gibi Peşte'de de büyük bir ilgi gösterildi. Süleyman Efendi'ye Macar halkı kadar, Macaristan'da yaşayan diğer milletler de sevgi gösterisinde bulundular²⁴. Özellikle kadınlar ellerini öptüyor, o da annelerinin yanında yada kucığında tuttuğu çocukları alıp havaya kaldırıyor ve seviyordu. Bu saygın Özbek Şeyhi, önce Doğu ülkelerinde gezerek İslam ulusları arasında dayanışma ve birlik sağlamaya çalıştı. Arapça ve Farsça bilirdi. Hatırı sayılır miktarda şiirde bilen Şeyh, aşağıdaki dizeleri Macaristan gezisi sırasında söylemişti²⁵.

*Cümle bir bir gelüben el öptü
Türk deyip alkışla kıyamet koptu*

Heyetin ziyaret ettiği yerler arasında körler okulu da vardı. Körler okulunu ziyaret, Osmanlı heyetini derinden etkilemişti. Körler, normal gören insanlar gibi ilim ve sanat tahsil ediyor ve bu sayede mutlu bir hayat sürüyorlardı. Heyette yer alan Mehmed Tefvik'in verdiği bilgiye göre Peşte'deki üç katlı âmâ mektebinde katlardan öğrencilerin inip çıkabilmesi için merdiven korkulukları yapılmış, okuyup yazabilmeleri için de kabartmalı harfler öğretilip ezberletiliyordu. Kabartma yazılılarıyla öğrenciler yazının

²⁰ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

²¹ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

²² BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

²³ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

²⁴ BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.

²⁵ Öztürk, *aynı makale*, s.53.

yanı sıra haritayı da öğreniyorlardı. Mehmed Tefvik körler okulunda gördüklerini şu şekilde anlatır:

“Kabartmalı haritalar getirdiler. Avusturya memâlikinin haritası idi. Trieste’yi Viyana’yı sual ettik. Eliyle arayıp bularak gösterdi. Yazı yazdırmak murat eyledik. Derhal kalemi eline alıp teneke kalıp vasıtasıyla Osmanlılar çok yaşasın ibaresini Fransızca huruf ve Türkçe yazdı. Mektebin bir dairesine gittik. Orada mızıka talimi olunurdu, mükemmel bir ahenk ettiler. Sonra âmâ kızların kanaviçe işlediklerini gördük ve sanayi dairesine gidip erkek ve kızların her nevi sanayi gözlüleri gibi tahsil ettiklerini ve ma’lumatını seyrettik. Oradan mekteb-i jimnastik meydanına gittik. Şâkirdan olan bir kaçını getirdiler, gözlüleri jimnastik fenninde ne türlü icra-yı hüner ettilerse gözsüzler dahi aynı yaptıklarından parmaklarımız ağzımızda kaldı. Yemek vakti geldiğinde yemeğe geçildi. Öğrencilerden biri dokunaklı bir yemek duası yapınca heyette kendisini tutamayıp ağlayanlar olmuştu. Göz nurundan mahrum olanların eğitimi ancak bu kadar güzel olur. Mektepten öyle bir teessürle çıktım ki o akşam tiyatrodan bile, o gözsüzlerin halini der-hatır ettikçe telezzüz edemedim²⁶.”

Heyetin dönüş hazırlıklarının başladığı 6 Mayıs’ta Peşte Belediyesi bir ziyafet verdi. Ziyafete Vambery de katılmış ve bir de konuşma yapmıştı. Mehmed Tefvik’in anlattıklarına göre yemek yenilip ve kahve içildikten sonra otelin Tuna boyuna bakan caddesine geçildi. Macarlar halkı heyeti uğurlaman için caddeleri doldurdular. Bir süre sonra heyetin balkona çıkması istendi. Heyet balkona çıkınca caddede büyük gösteriler yapıldı. İki bin kadar piyade ve süvari askeri ellerinde meşalelerle gelip, caddeye iki sıra halinde dizildiler. Ortaya bir kürsü konuldu ve Macar ileri gelenleri burada etkili konuşmalar yaptı. Şeyh Süleyman Efendi de konuşmasında Osmanlı-Macar dostluğunun gelişmesi ve devamını diledi ve sonunda dua ederek konuşmasını bitirdi. Heyetten bulunan Fazıl Efendi, yaptığı konuşmada Macaristan’da geçirdikleri günleri şu anlamlı sözlerle ifade etti²⁷:

“Macar Kardeşlerim, gözlerimiz acı yaşlarla dolu, sizlerle vedalaşırken yüreğimiz sıkışıyor. Aranıza yetişkin erkekler olarak geldik. Şimdi ağlayan çocuklar gibi ayrılıyorz sizlerden. Ne yaptınız bizlere? Sizin dostluğunu bu kadar mı muazzam, bu kadar mı sarsıcı? Böyle bir değişikliği ancak bir kardeş yüreği, bir kardeş yüreğine yaratabilir. Zalim kadere bakın, kardeşleri birbirinin kucağına atıyor ve kısacık bir kucaklaşmadan sonra gene onları birbirinden koparıyor. Kucaklaşırken kalplerimizi burada bırakıyoruz, ruhumuz burada kalıyor. Bizleri unutmayın, bizler sizleri nasıl sevdiyse sizler de bizi öylesine sevin sevgili kardeşlerim. Bizler sizleri asla unutmayacağız. Sevgili kardeşlerimiz Allah sizlerden razı olsun. Allah’a emanet olun”

Konuşmalar bitince havai fişek gösterileri yapıldı. Kalabalığın fazlalığından dolayı arabalar caddede ilerleyemeyince ancak arka sokaklardan otele ulaşılabilirdi. O geceyi Viyana ve Peşte gazete sahipleri Macar hakıyla uykusuz geçirdiler. Ertesi gün de aynı şekilde büyük bir kalabalık toplantı ve bu kalabalık arasından, heyeti taşıyan arabalar

²⁶ Sofuoğlu, *aynı makale*, s.45.

²⁷ Namal, *aynı eser*, s. 100.

zorlukla tren istasyonuna ulaşabildi²⁸. Heyet, Kanije’de bir gece kaldıktan sonra İtalya üzerinden İstanbul’a geri döndü.

İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerine örnek olacak başka bir davranış Macar şehirlerinden Debrecen halkı göstermiştir. Debrecen halkı, Osmanlı Devleti’nin kendilerine gösterdiği misafirperverlikten dolayı Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid’e bir taç yaptılar. Debrecen halkının yaptığı taç, bir sandık içerisine konarak Peşte’de bulunan Osmanlı Şehbenderine gönderildi. Tacın üzerinde Osmanlı hilali bulunuyordu. Hilalin üzerine ise “*Şevketlü Sultan Abdülhamid Han Hazretlerine ve asâkir-i şeci’a-i Osmaniyeye*”²⁹ ifadesi yazıldı. Tacı Peşte şehbenderine takdim eden Kont Emil, Osmanlı Devleti’nin sadece 1849’da kendilerine gösterdiği misafirperverliğe değil, aynı zamanda daha önceki tarihlerde Rakoczy France ve diğer Macar mültecilerini korumasının bir teşekkürü olarak böylesi bir girişimde bulduklarını ifade etti. Debrecen halkının bu kadirşinaslığı Osmanlı Sultanı’nı hoşnut etti. Nitekim buna karşılık Sultan da, Debrecen halkına teşekkürlerini bildiren bir ferman gönderdi³⁰.

İki ülke arasındaki dostluk ilişkileri en üst düzeye çıktığını gösteren bir başka olay da 1880 yılında yaşandı. Bu yılda Macaristan’da suların taşması ülkede önemli zararlar meydana getirmişti. Szeged halkı yaşanan su baskınlarından büyük ölçüde zarar görmüştü. Hatta, Szeged halkı, Peşte’deki Konsolosluklara müracaat ederek, uğradıkları zararın telafisi için yardım talebinde bulundular³¹.

Osmanlı Devleti’nin Peşte Şehbenderi, durumu İstanbul’a yazarak Szeged halkına yardım yapılmasını istedi. İstanbul’da yapılan değerlendirme Szeged şehrinin Peşte’den sonra Macaristan’ın en önemli şehri olduğu ve bu yüzden meydana gelen su baskınlarına kayıtsız kalmamayacağı yönünde oldu. Başlangıçta zarara uğrayan halk için 500 Florin gönderilmesi kararlaştırıldı. Fakat, daha sonra yapılan araştırmada Szeged halkının sel felaketinde uğradıkları zararların tahmin edilenden daha fazla olduğu anlaşıldı. Bu yüzden yapılacak yardımın miktarı da artırıldı³².

Osmanlı Devleti ile Macaristan arasında kurulan dostane ilişkiler birçok alanda genişleyerek devam etti. Bu dostluk ilişkilerinin en güzel örneklerinden de biri de II. Abdülhamid’in daha önce Kanuni Sultan Süleyman’ın Budin’i fethi sırasında ganimet olarak alıp İstanbul’a getirdiği 34 adet ilmi ve tarihi eseri Macaristan’a iade etmesi olmuştur³³. Sultan’ın emriyle kitaplar Macaristan’a gönderildikten sonra, Osmanlı Devleti’nin Peşte şehbenderi vasıtasıyla Peşte Darülfünunu’na teslim edildi. Macaristan’a gönderilen kitapların isimleri şunlardı:

1. Vitruvius et Candidus.
2. Paule de Venire sur Aristote et Aegivius Romanus

²⁸ Sofuoğlu, *aynı makale*, s.45.

²⁹ BOA, YPRK.M., Dosya no:1; Gömlek no: 17.

³⁰ BOA, YPRK.M., Dosya no:1; Gömlek no: 17.

³¹ BOA., Y.A.Res. Dosya no:2, Sıra no: 50.

³² BOA., Y.A.Res. Dosya no:2, Sıra no: 50.

³³ BOA., HR. SYS., Dosya No: 176, sıra no: II, tarih: 1877.4.28.

3. Traité sur le mouvement
4. Suetone, Vies des Empereurs. Les miniatures
5. Grammaire Latine
6. Plutarque, vie d'Aristide et de Latou en latin
7. Mitologie
8. Albertus magnus de mineralibus
9. Aelius Spartavus, Aemilius Probus
10. Grammaire
11. Terence, Comédies
12. Simon Sanuensis Clavis
13. Testus Pompejus
14. Cicero
15. Plinius Secundus, Panegyriques
16. Traité de Chirurgie
17. Caeser de bello gallico et hispanico
18. Collection des écuimaus des Empereurs Romains
19. Clementius itinéraire de St Pierre
20. Simon Samuensis, Synonymes
21. Speculum humanae, Solutions
22. Etheophraste, histoire de Plautus
23. Fertullianus Cuotra Mauvais
24. Baetus
25. Silius Helius
26. Eusebius Préparation Evangélique
27. Bible, Manuscrit du 13 eme siecle tres ruinée par le teules
28. Livre Religieux
29. Quintus Curtius, Alexander Magnus
30. Dante, Comédia Liria, manuscrit contemporain de Dante
32. Eusebius, Chronique traduit par Seious
33. Historiographes
34. Livre de navigation en Haleius³⁴.

XIX. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin gerginleşmesi Macaristan'daki gençler arasında heyecan yaratmıştır. Nitekim Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında 1897 yılında savaş çıkması ihtimali üzerine birçok Macar gönüllü olarak Osmanlı Devleti saflarında yer almak istediklerini İstanbul'a bildirmişler ve bu konuda kendilerine kolaylık gösterilmesi talebinde bulunmuşlardır.³⁵

Yine Avusturya'nın Bosna-Hersek'i 1878'de işgal ve 1908'de ilhak etmesine Macaristan çok sert tepki göstermiştir. İlhak sonrası yapılan protesto gösterileri sırasında Macarlar, Avusturya bayrağını parçaladılar. Macar meclisinde bazı

³⁴ BOA., HR. SYS., Dosya No: 176, sıra no: II, tarih: 1877.4.28.

³⁵ BOA., Y.PRK. ASK., Dosya no: 5, Gömlek no: 35.

milletvekilleri Avusturya aleyhinde Osmanlı lehinde konuşmalar yaptılar. Macarlar protestolarında daha da ileri giderek bir “*Nümayiş Cemiyeti*” kurdular³⁶.

Sonuç olarak 18 ve 19 yüzyıllarda var olan Türk Macar dostluğu II. Abdülhamid’in saltanatı yıllarında da devam etti. 1877-78 Osmanlı-Rus savaşında Macaristan’da Osmanlı Devleti lehinde gösteriler tertip edildi. Özellikle II. Abdülhamid zamanında Osmanlı heyetinin Macaristan’ı ziyaret etmesinin tesis ettiği dostluk iki ülke arasındaki ilişkilerde derin tesirler bıraktı. İki ülke arasındaki bu dostluk, Rusya ve onun güdümünde olan Slav halkını rahatsız ederken Osmanlı ve Macar halkı tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

KAYNAKÇA

- BOA, HR. SYS., Dosya No:213, Gömlek No: 5.
BOA, HR. SYS., Dosya No; 160, Gömlek No: 11.
BOA, HR. SYS., Dosya No; 176, Gömlek No: 3.
BOA, HR. SYS., Dosya No; 176, Gömlek No: 4.
BOA, HR. TO., Dosya No: 331; Gömlek no: 7;
BOA, İra. Har., Dosya no: 275, belge no: 16775.
BOA, YPRK.M., Dosya no:1; Gömlek no: 17.
BOA., HR. SYS., Dosya No: 176, sıra no: 11, tarih: 1877.4.28.
BOA., Y.A.Res. Dosya no:2, Sıra no: 50.
BOA., Y.PRK. ASK., Dosya no: 5, Gömlek no: 35.
KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, c.VIII, Ankara 1983, s.545.
NAMAL, Yücel, *Türk-Macar İlişkileri*, s. 71, İstanbul 2009.
NAZIR, Bayram, *Osmanlı’ya Sığınanlar Macar ve Leh Mülteciler*, İstanbul 2007.
ÖZTÜRK, Cemil, “113 Yıl Önceki Bir Türk Heyeti’nin Macaristan Gezisi”, *Tarih ve Toplum*, Kasım 1990, c.14, sayı, 83, s.52.
SOFUOĞLU, Ebubekir, “Abdülmeçid ve Macar Mülteciler”, *Tarih ve Toplum*, Kasım 2001, c.36. sayı 215, s. 41-42.

³⁶ Namal, *aynı eser*, s. 105-106.